

GMO-pollen i honung - vad gäller?

Frågan huruvida pollen från GMO-grödor är tillåten i honung eller inte har debatterats flitigt under vintern. Orsaken till att frågan aktualiserats är den rättsprocess i Tyskland, där behandlande domstol vänt sig till EU-domstolen för ett så kallat förhandsavgörande. Livsmedelsverket vill med denna artikel redogöra för sin tolkning om GMO-pollen i livsmedel är tillåten enligt gällande lagstiftning.

Regler för godkännande av GMO-livsmedel m.m.

Pollen förekommer överallt och förekomsten är inte planerad, utan en oundviklig konsekvens av att det finns växter i vår omgivning. Härvidlag råder ingen skillnad mellan pollen från konventionella växter och pollen från GMO. Den enda skillnaden är att GMO kräver förhandsgodkännande innan den får sättas ut i miljön eller komma ut på marknaden. Det innebär att pollen från GMO granskats att de inte skall ge upphov till en extra säkerhetsrisk.

Enligt förordning (EG) nr 1829/2003 om genetiskt modifierade livsmedel och foder måste alla livsmedel och foder som består av, innehåller eller framställts av GMO godkännas innan de släpps ut på marknaden. Innan tillkomsten av GMO-lagstiftningen ingick GMO under definitionen nytt livsmedel, för vilka särskilt godkännande enligt förordningen om nya livsmedel (258/97) krävs. Det finns ett antal GMO-livsmedel (bl.a. majs MON 810) som är godkända enligt denna förordning. Utformningen av godkännandena skiljer sig något mellan ovan angivna förordningar, vilket har lett till ifrågasättande om honung som innehåller pollen från MON 810 är tillåten eller ej. I beslutet som godkänner majs MON 810 som ett nytt livsmedel ingick en lista som specificerade vilka produkter från den genetiskt modifierade majs som ingick i beslutet (majs i sin helhet samt majs mjöl, majs gluten, majs gryn, majs stärkelse, majs glukos och majsolja). Pollen finns inte med i denna lista. I beslutet enligt GMO-förordning (EG) nr 1829/2003 ingår ingen motsvarande specificering av produkter, utan även pollen från GMO-grödor omfattas av godkännandet.

Enligt GMO-förordningen ska produkter som omfattas av lagstiftningen märkas att de består av eller innehåller ingredienser framställda från GMO. Detta innebär att mjölk, kött och ägg av genetiskt modifierade djur omfattas av lagstiftningen, medan produkter från djur som fått GMO-foder inte omfattas.

Kommissionens syn på pollen

Honung är en produkt av animaliskt ursprung, vilket innebär att honungen inte kan vara GMO om inte bina är genetiskt modifierade. Honungen kan, liksom andra livsmedel och foder innehålla andra organismer som är genetiskt modifierade. Livsmedelsverkets undersökningar visar att det numera är vanligt förekommande med låga inblandningar av GMO i konventionella livsmedel¹. Om företagen kan visa upp att de gjort allt för att undvika GMO i sin produktion, bedöms denna inblandning som oavsiktlig eller teknisk oundviklig.¹

¹ <http://www.slv.se/sv/grupp3/Rapporter/Genteknik>

² http://ec.europa.eu/food/committees/regulatory/scfcah/modif_genet/summary02_en.pdf

Kommissionen anser att pollen just är en sådan oavsiktlig inblandning i honung och därför inte omfattas av märkningskraven om inblandningen av GMO ligger under 0,9 %. Argumentet kommissionen lägger till grund för sin tolkning är bl. a. att man inte kan styra hur bina flyger.² Livsmedelsverket har i sina bedömningar tillämpat Kommissionens tolkning. Denna är tillämplig även på andra livsmedel, till exempel frukt och grönsaker, som också förväntas erhålla en inblandning med pollen.

Pågående rättsprocess – vari ligger problemet?

Freistaat Bayern äger mark i Tyskland där man i forskningssyfte odlat genetiskt modifierad majs av typen MON 810. En biodlare i närheten av odlingarna har inlett en rättsprocess mot Freistaat Bayern eftersom han anser att resterna av arvsmassa från MON 810 pollen gör hans honung olämplig att släppa på marknaden. Den tyska domstolen som ska pröva frågan har vänt sig till EU-domstolen för att erhålla ett förhandsavgörande i frågan om förekomsten av genetiskt modifierad majspollen i de aktuella biodlingsprodukterna utgör en ”materiell inblandning” i produkterna så att utsläppande på marknaden borde bli föremål för ett godkännande. Domstolen har ännu inte meddelat dom i ärendet.

Utrymmet för tolkningen att pollen från GMO kan bedömas som inte godkända livsmedel finns endast för nya livsmedel som godkänts enligt förordningen om nya livsmedel mellan 15 maj 1997 och 22 september 2003 och pollen inte finns listat i själva besluten. Senare godkännanden av GMO-livsmedel och foder enligt förordning (EG) nr 1829/2003 inkluderar godkännande av pollen från GMO. Efter tio år på EUs marknad måste producenterna begära förnyat förordnande för GMO. En sådan ansökan har inkommit för majsen MON 810. Den europeiska livsmedelssäkerhetsmyndigheten (Efsa) avgav sitt yttrande i form av en riskvärdering i juni 2009. Man konstaterade att majsen inte utgör någon risk för människors och djurs hälsa samt för miljön. Nu anstår Kommissionen att tillsammans med medlemsländerna fatta beslut i frågan.

Vem ansvarar för att honungen inte innehåller GMO?

Enligt livsmedelslagstiftningen är det ytterst producenten som ansvarar för att livsmedlet är säkert och korrekt märkt enligt märkningsbestämmelserna. Men även säljaren har ett sådant ansvar. Kontrollmyndighetens ansvar är att kontrollera att livsmedelsföretagaren uppfyller kraven som ställs i lagstiftningen. Biodling räknas till primärproduktionen och kontrolleras enligt livsmedelsförordningen (2006:813) av Länsstyrelserna.

Provtagning vid misstanke av inblandning av GMO

All kontroll och provtagning av livsmedel är riskbaserad och detta gäller även på GMO-området. Men Dessutom tar kontrollmyndigheterna även ut stickprov inom Livsmedelsverkets egna GMO-projekt för kartläggning av eventuell förekomst av GMO. Ett sådant exempel kan vara honung från bikupor i närhet av fält där GMO odlas, om man misstänker att pollen från den genmodifierade växten återfinns in honungen. Livsmedelsverket har dock gjort bedömningen att det inte är särskilt stor sannolikhet att svensk honung skall innehålla pollen från GMO.

Livsmedelsverkets ståndpunkt

Tills vidare instämmer Livsmedelsverket att pollen från GMO är en oavsiktlig inblandning i honung. Beroende på rättsprocessens utgång kan Livsmedelsverket behöva få se över sin ståndpunkt.

Zofia Kurowska

Statsinspektör

Kontrollstödsenheten

telefon 018-17 55 08

Box 622, 751 26 UPPSALA

Tel. 018-17 55 00

www.livsmedelsverket.se